

KAKŠEN POMEN IMA UKVARJANJE S FOLKLORNO DEJAVNOSTJO ZA DANAŠNJEGA OTROKA IN DRUŽBO

ŠPELA SEDEVČIČ

Otroški ljudski plesi in rajalne igre so pomemben del kulturne zapuščine vsakega naroda, ohranjanje otroških ljudskih plesov in rajalnih iger pa se zdi pomembno vsaj zaradi dveh stvari.

Prva je poustvarjanje kulturne dediščine, ki pomeni zgodovino naroda, saj daje možnost primerjave življenja nekoč in danes, hkrati pa poistovetenje s kulturo naroda, ki jo bogati poustvarjanje nekdanjih plesov, iger ter šeg in navad. Poustvarjanje plesov in iger je pomembno tudi za telesni in duševni razvoj otrok. Otroci se prek ljudskega plesa seznanjajo z nekdanjim življenjem, spoznavajo šege in navade in se tako soočajo s preteklostjo svojega naroda. Ker se s pomembnostjo ohranjanja spomina na nekdanje življenje srečujejo v času primarne ali sekundarne socializacije, je možnost, da bodo pridobljeno znanje ali pa vsaj odnos do kulturne zapuščine prenašali tudi na svoje potomce, precej velika.

Drugi pomembni razlog je vse večji poudarek na aktivnem preživljanju prostega časa, ki naj bi ga otroci preživeli stran od modernih naprav, kot sta televizija in računalnik. Folklorne skupine skrbijo za aktivnejše preživljanje prostega časa otrok. V njih se otroci srečajo z medsebojno interakcijo in

Starejša otroška folklorna skupina Valček iz Osnovne šole Koper pri izvedbi odrske postavitve Črni kos.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Postojna, 12. 5. 2009.)

telesno aktivnostjo, ki je zlasti v današnjih razmerah brez dvoma zelo pomembna za celostni otrokov razvoj.

NEKDANJI OTROK IN IGRA

V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* je igra definirana kot otroška dejavnost, navadno skupinska, za razvedrilo, zabavo. V času, ko so se plesali ljudski plesi in so se otroci igrali plesne in rajalne igre, je bilo življenje bistveno drugačno kot danes. Otroci večinoma niso vsakodnevno odhajali v šolo, ampak so opravljali kmečka opravila, ki so jih zmogli. Doma so pomagali pri delu in igra ni bila njihova prvobitna dejavnost. Igrali so se le toliko, kolikor je dopuščal čas. Igrače so bile preproste, izdelane doma, iz naravnih materialov. Našli so jih med potepanjem po bližnjih travnikih in gozdovih, se igrali s kosom lesa, kamenjem in podobnim. Ker niso imeli veliko igrac in ker so bili povezani v skupnostih, so se več igrali preproste skupinske igre. Te so potekale po že znanih pravilih, ki se jih ni smelo kršiti. Tako kot danes so se v igri otroci spoznavali, učili, tekmovali, preizkušali svoje sposobnosti. Vsaka igra je bila nekaj posebnega in otroka je ves čas igranja spodbujala h končnemu cilju. Nekatere izmed iger so preizkušale ročne spretnosti, druge pomnjenje, govorenje, domišljijo ... Veliko iger je bilo gibalnih. Mnoge izmed njih so danes pozabljene, nekaj pa nam jih je uspelo ohraniti. Verjetno imajo za to veliko zaslugo vrtci in šole, kjer se učiteljice še kdaj spomnijo na igre, ki so se jih igrale, ko so bile majhne.

KAKO SE UČIMO?

Procese, v katerih se naučimo delovati kot družbena bitja in tako izoblikujemo svojo osebnost – prilagajamo se družbi, v katero smo se rodili –, označujemo s pojmom socializacija. Ljudje se vključujemo v družbo in sprejemamo njeno kulturo, naučimo se prevzemati in opravljati vloge, ki so značilne zanjo, izoblikujemo specifične načine govora in komunikacije, mišljenja, čustvovanja.

Socializacija je v človekovem življenju zelo pomembna, poznamo pa več njenih ravni. Primarna poteka izključno v družinskem okolju. Starši oziroma skrbniki nas naučijo norm in vrednot – naučijo nas tudi to, kaj od preteklosti je vredno ohranjati. Poteka v zelo intimnem prostoru in majhnem krogu ljudi. Pomembna je zaradi svoje vloge, ki jo igra v poznejšem življenju. Kdaj se primarna socializacija konča in se začne sekundarna, je težko točno določiti. Večinoma mejnik predstavlja odhod v šolo, saj to bistveno spremeni življenje otroka. V sekundarni socializaciji ni več poudarka na intimnih vezeh, nastopijo formalni odnosi.

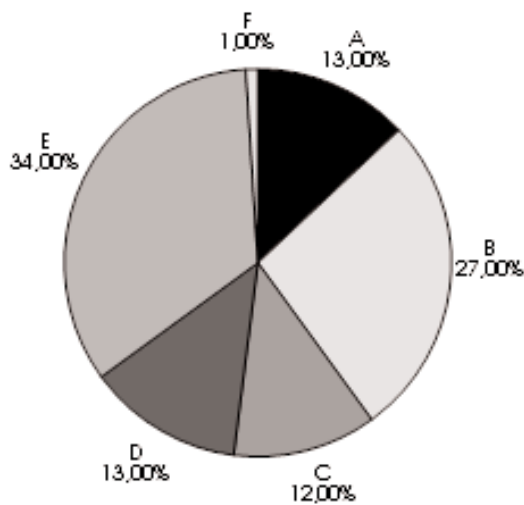
Folklorna dejavnost otrokom, ki so vključeni v folklorne skupine, predstavlja sekundarno socializacijo, za katero je pomembno prostočasno, a organizirano druženje z vrstniki. Poleg spoznavanja plesnega izročila in nekdanjih rajalnih iger se otroci v skupini vrstnikov priučijo pomembnih stvari za življenje – dela v skupini, prilaganja, sodelovanja, discipline in drugega.

KAKO STARŠI OTROK, KI SO VKLJUČENI V FOLKLORNO DEJAVNOST, DOJEMAJO POMEN TEGA DELOVANJA?

Za ugotavljanje stanja v otroških folklornih skupinah po Sloveniji sem pripravila anketo, ki so jo izpolnjevali starši otrok, ki obiskujejo folklorne skupine. Anketne vprašalnike je izpolnilo 96 staršev otrok iz devetih slovenskih otroških folklornih skupin. Pri vseh vprašanjih so lahko obkroževali več odgovorov, razen pri vprašanjih, na katere so odgovorjali z "da" oziroma "ne".

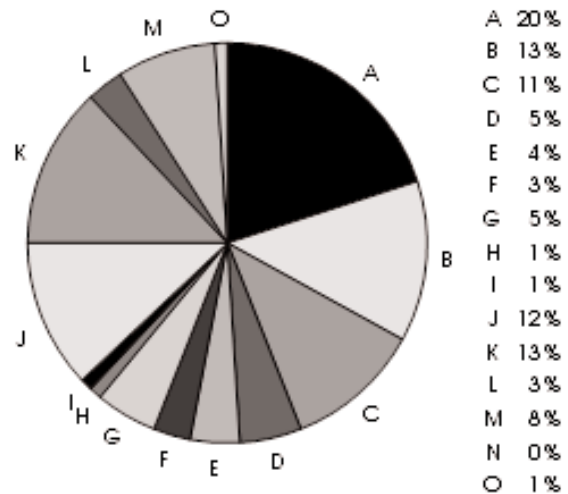
Na podlagi izvedene ankete sem najprej želela izvedeti, zakaj se starši odločajo za vpis otroka v otroško folklorno skupino. Predvidevala sem, da si želijo, da bi njihov otrok aktivno preživljal prosti čas, a izkazalo se je drugače.

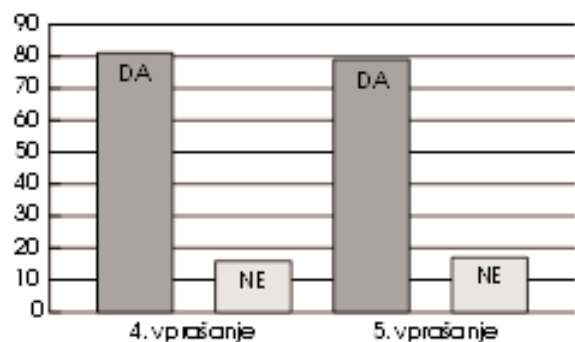
Iz grafikona je razvidno, da se večina staršev odloča za vpis otroka v folklorno skupino zaradi otrokove pobude in želje po obiskovanju folklorne skupine (E¹). Tako je odgovorilo 34 % staršev. Le deset manj (27 %; B) se jih je za vpis odločilo zato, ker so želeli, da otrok spozna ljudsko izročilo. Zanimiva oblika druženja in želja, da se njihov otrok v skupini vrstnikov seznanja z nekdanjim življenjem, ki je drugačno od današnjega, se je zdel primeren razlog za vključitev enakemu številu anketiranih (13 %; A, D). Z željo, da njihov otrok spozna igre, ki se jih danes ne igrajo več, je v otroško folklorno skupino potomce vključilo 12 % vprašanih (C). Možnost, da starši navedejo druge odgovore, je izkoristil le eden (1 %; F).

Drugo vprašanje se je nanašalo na socializacijske procese, in sicer sem spraševala, ali obiskovanje folklorne skupine vpliva na socializacijo posameznika in ali otroci v času obiskovanja folklorne skupine pridobijo kakšne socialne veščine, pomembne za nadaljnje življenje. Glede na to, da delo v skupini vedno vpliva na socializacijo posameznika in na usvajanje različnih veščin, sem predpostavljala, da so prostočasne aktivnosti izredno pomembna prvina posameznikovega življenja, saj ponujajo edinstveno

izkušnjo dela v skupini, večino prilagajanja, sprejemanja drugačnih mnenj ipd.

Anketa je pokazala, da starši med različnimi vrednostmi folklorne dejavnosti postavljajo v ospredje spoznavanje nekdanjih iger in plesov, saj je bil ta odgovor med ponujenimi najpogosteje označen (20 %; A). Med pogostejše sodi odgovor, da je otrok spoznal zanimive ljudske pripovedi, reke in vraže (13 %; B). Ob spoznavanju izročila starši dajejo vrednost tudi drugim veščinam, ki predstavljajo pomemben del dejavnosti v otroških folklornih skupinah, zaradi česar ni čudno, da 13 % staršev izpostavlja, da se je njihov otrok v otroški folklorni skupini naučil javnega nastopanja (K), in 12 %, da se je naučil sodelovanja in dela v skupini (J). 8 % staršev je mnenja, da je bistveno, ker je njihov otrok po vključitvi v folklorno skupino vzljubil ples (M), manjši odstotek staršev pa meni, da se je otrok začel ponovno igrati že pozabljene igre (5 %; D), da je postal manj sramežljiv in zadržan (5 %; G), da je postal samostojnejši (4 %; E), da je postal bolj odprt (3 %; F), da se je veliko naučil o nekdanjem življenju (3 %; L) in da je postal bolj poslušen (1 %; H). Odgovora, da je ukvarjanje s folklorno dejavnostjo nekoristno, ni označil nihče.

Iz grafa za odgovore na četrto vprašanje, v katerem sem starše vprašala, ali je pomembno vlogo pri vzgoji otroka odigrala tudi folklorna skupina, je jasno razvidno, da se večina staršev strinja, da je delovanje otroka na folklornem področju zanj koristno. Večinoma so svoje odgovore utemeljevali s tem, da otrok šele v skupini vidi, da se je treba prilagajati, in se prilagajanja in sprejemanja mnenja

1 V oklepaju navajam črke odgovorov (iz grafikona).

Folklorna skupina Zveze Slovencev na Madžarskem, Osnovna šola Števanovci, pri izvedbi goriških in porabskih plesov. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Ljutomer, 5. 5. 2009.)

drugih nauči šele, ko je vključen v neko skupinsko dejavnost. Tako dejavnost ponuja delo v folklorni skupini.

Tudi na peto vprašanje, kjer sem spraševala, ali bo trenutna vključenost v folklorno skupino vplivala na nadaljnji otrokov razvoj, so večinsko odgovarjali pritrdilno. Svojo odločitev so utemeljevali s tem, da ples in glasba pozitivno vplivata na počutje in razpoloženje posameznika, kar je dobro za sedanjost in za prihodnji razvoj.

Na koncu anketnega vprašalnika sem dve vprašanji namenila otrokom. Odgovori nanju so pokazali, da otroci brez izjem uživajo v svoji prostočasni dejavnosti v folklorni skupini, bolj kot ohranjanje kulturne dediščine pa jim je zanimiva sama dejavnost, v kateri je pred "resno" učenje postavljena zabava.

Otroška folklorna skupina KUD Oton Župančič Artiče pri izvedbi odrske postavitve Jakec, kje si? (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje otroških folklornih skupin, Brežice, 6. 5. 2009.)

Otroci se vključujejo v folklorne skupine zaradi lastne želje, starši pa jih pri tem spodbujajo, saj se večinoma vsi zavedajo pomena ohranjanja kulturne dediščine. Gre za prepletanje vzgojno-izobraževalnih pomenov folklorne dejavnosti z aktivnostmi, ki otrokom predstavljajo zabavo. Nobene od teh dveh funkcij v otroških folklornih skupinah ne bi bilo prav zapostavljati, kajti gre za ljubiteljsko delovanje, ki brez zabave ne more obstajati, hkrati pa gre za izpolnjevanje vzgojno-izobraževalnih ciljev, ki jih brez ustreznega strokovnega znanja in zgolj ob upoštevanju otrokovih potreb po zabavi tudi ne bi bilo mogoče ustrezno uresničevati.

Na prvi pogled se zdi ples samo zabava in igra, ob podrobnejšem raziskovanju te teme pa sem ugotovila, da bi zaradi doseganja številnih vzgojno-izobraževalnih ciljev veljalo dati večji poudarek ljudskemu plesu v vzgojno-izobraževalnem procesu, saj poleg telesne aktivnosti prinaša tudi druga znanja, ki bogatijo posameznika in skupnost. V času pospešene globalizacije bi morali postati tudi bolj dovzetni za ohranjanje in poustvarjanje šeg in navad. Ravno vzgojno-izobraževalne ustanove bi na tem področju lahko storile več. Zaradi vse hitrejšega življenjskega tempa je prenašanje ljudskega izročila v krogu družine precej okrnjeno. Od tod izvira druga pomembna vloga folklornih skupin v sodobnosti.

Poleg vloge v razvoju posameznikove osebnosti ima ljudski ples pomembno vlogo tudi v širšem družbenem kontekstu. Otroci se namreč že zelo zgodaj soočajo s kulturno dediščino in preteklostjo naroda, ki jo tako spoznavajo in do nje razvijajo določena čustva – navadno pozitivna, saj večini otrok delovanje v folklorni skupini predstavlja veselje. Tako se torej vedenje o ljudskem izročilu prenaša iz roda v rod, kar je pomembno za zgodovino celotnega naroda.

VIRI IN LITERATURA

- Barle-Lakota, A.
2005 *Uvod v sociologijo. Učbenik za sociologijo v gimnazijskem izobraževanju.* Ljubljana: DZS.
- Dolšek, I.
1996 *Ko sem še majhen bil ...* Šmartno pri Litiji: Osnovna šola Šmartno.
- Fuchs, B.
2004 *Ljudski plesi v osnovni šoli, priročnik za učitelje, mentorje in vadiitelje.* Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Koban Dobnik, M.
2005 *Glasba in gib.* Nova Gorica: Educa.
- Kristanič, A.
2007 *Svoboda izbire – moj prosti čas.* Ljubljana: A. A. Inserco, d. o. o., svetovalna družba.
- Ramovš, M.
1980 *Plesat me pelji.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

<http://www.afsfm-drustvo.si/izrocilo/plesi/Mirko%20Ramovs.html>

<http://www.zvkds.si/?content=9>